

Franckesche Stiftungen zu Halle

Pavli Manvtii Commentariivs In M. Tvllii Ciceronis Epistolas Ad Diversos

Accedvnt Eivsdem Scholia Et Hieronymi Ragazonii In Easdem Ciceronis
Epistolas Commentariivs

Manuzio, Paolo

Lipsiae, A.C. MDCCLXXIX

VD18 90852230

Epistolae IV.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

[urn:nbn:de:hbz:5:1-219543](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:5:1-219543)

a dolore delegerim. et epist. 45. ibidem: Ego hic duo magna *εὐτέγυατα* absolui. nullo enim alio modo a miseria quasi aberrare possum.

Tibi uni concedam, praeterea

nemini] Sic in extrema oratione pro Marcello: *Vt vix C. Marcello, optimo et amantissimo fratri, praeter eum quidem, cederem nemini.*

Gratia refertur] Quod amantem redamat atque obseruat.

EPISTOLAE IV.

ARGVMENTVM.

Excusanti Sulpicio, quod saepius vno exemplo litteras misisset, culpamque conferenti tum in eorum, qui eas acciperent, negligentiam aut improbitatem, tum in orationis inopiam, qua ipse laboraret, respondet Cicero, primam sibi excusationis partem probari, alteram omnino falsam videri: se enim ipsum non admodum esse verborum inopem, qui tamen sibi et subtilitate et elegantia scribendi Sulpicium anteponat. Causas probat, quibus Achaiae administrationem Sulpicius recusandam non putauerat. Narrat senatus officium, suppliciter de reditu M. Marcelli Caesaris rogantis: quo impetrato, gratias a se Caesari actas esse demonstrat. De suo philosophiae studio eiusque fructu, de Seruii filii probitate ac doctrina quaedam addit. Concludit, eum esse statum reipublicae, ut ea, quae Romae fiant, audire sit optabilius, quam videre. Negotialis est epistola, tum alias ob causas, tum quia reditum Marcello Caesaris liberalitate concessum significat. Caesare III. M. Aemilio Lepido *coff.* deuictis in Africa Pompei partibus.

EXPLANATIO.

[Vno exemplo] Vt, si qua periret, aliqua tamen perferretur epistola.

Nec nosco ERN. agnosco] Veram esse non confiteor. agnosci- mus enim, quae antea nouimus: ignota vero agnoscere non possumus. non agnoscit igitur Cicero causam excusationis, quam Sulpicius in orationis paupertatem referebat: quia verborum inopem eum non cognouerat. lib. 5. epist. 20. Id ego agnoui meo iussu esse factum. et lib. 11. epist. 3. Neque agnoscimus quidquam eorum. et in Laelio c. 2. Tu, Fanni, qui mihi tantum tribui dicis, quantum ego nec agnosco, nec postulo, facis amice.

[Εἰρωνεύεσθαι] Dissimulare. quod Socrati vsitatum in disputando fuit, cum iis, quos refellere volebat, plus tribuere videretur.

[Εἰρωνεύμενος] Simulans. Est enim ironia modo dissimulatio, ut proxime; modo simulatio, ut hic. dissimulamus enim vera; cum occultamus ea, quae sunt; simulamus falsa; cum ea fingimus esse, quae non sunt. Late igitur patet ironia: et est omnino, ut ait Aquila, cum aliud verbis significamus, aliud res sentimus. Addit Beda: grauitate pronunciationis adiuvandam. alioqui confiteri videbitur, quod negare contendit.

[Subtilitati et elegantiae] Subtilitas

litas in sententiis, elegantia in verbis. subtilitas autem a Dialectica maxime fumitur, quam Sulpicius egregie cognouit: eoque maxime adiumento et Scaeuolae et ceteris omnibus iurisperitis antecelluit. hoc enim ei testimonium tribuitur in lib. de clar. orat. c. 41. quo in libro subtilitas etiam eius et elegantia nominatur c. 42. his verbis: Adiunxit et litterarum scientiam, et loquendi elegantiam, quae ex scriptis eius, quorum similia nulla sunt, facillime perspicui potest. Cumque discendi causa duobus peritissimis operam dedisset, L. Lucilio Balbo, C. Aquilio Gallo; Galli, hominis acuti et exercitati, promptam et paratam in agendo et in respondendo celeritatem subtilitate diligentiaque superauit. Quintilianus etiam, Sulpicium ex tribus orationibus insignem famam consecutum esse, lib. 10. c. 1. scriptum reliquit. Alibi subtilitas non idem valet, sed venustas potius quaedam est orationis, et naturalis quasi color, nullo adhibito artis pigmento: qualis apud nos est Caesaris sermo, apud Graecos Lysiae. itaque lib. 3. de Orat. c. 7. subtilitatem quidem illi Cicero tribuit, acumen autem Hyperidi. Et in Bruto c. 9. illud: Lysiae egregie subtilis scriptor, atque elegans: sic accipio, non ut acutum scriptorem Lysiam dici putem, sed ut purum, ut venustum, ut politum, ut plane Atticum. Attica enim subtilitas ipsa per se laudatur, iis carens ornamentis, quae ab arte sumuntur. qua laude Catonem Censorium afficit Cicero in eodem libro infra c. 17. In nostris, inquit, inscitia est, quod ii ipsi, qui in Graecis antiquitate delectantur, eaque subti-

litate, quam Atticam appellant, hanc in Catone non nouerunt quidem: Hyperidae volunt esse et Lysiae. Laudo, sed cur nolunt Catonis? Atticum igitur dicendi genus illud, in quo Lysias excelluit, (nam plura genera, ut ait Cicero, fuerunt) non ornatum, copiosum, illustre, ut Demosthenis et Aeschinis; non acutum, ut Hyperidis; sed exsile, ieiunum, sicum, politum tamen et venustum fuit: idque tum indicant eae, quae exstant, illius orationes: tum ipse Cicero, si Lysiae orationes non haberemus, clarissime tamen ostenderet. nam in eodem libro aliquanto post c. 82. Atticum, ait, se Caluus noster dici oratorem volebat. inde erat ista exsilitas, quam ille de industria consequebatur. Et paullo post: Sin ieiunitatem, et siccitatem, et inopiam, dummodo sit polita, dum urbana, dum elegans, in Attico genere ponis, hoc recte duntaxat: sed quia sunt in Atticis alia meliora, videat, ne ignoret et gradus, et dissimilitudines, et vim, et varietatem Atticorum. Et infra c. 84. Sin acutum, prudens, et idem sincerum, et solidum, et exsiccatum genus orationis probant, nec illo grauiore ornatu oratorio vtuntur, et hoc proprium esse Atticorum volunt; recte laudant. Est enim in arte tanta, tamque varia, etiam huic minutae subtilitati locus. Nam, quod non ita multo post c. 85. dicitur, Lysia pietius esse nihil posse: id assertur ex Attici persona, nimium in Graecos ambitiosi, et a Cicerone dissentientis, qui Catonem Lysiae comparauerat. Cicero autem ipse de Lysia quid sentiat, declarat in Oratore c. 9. his verbis: Dicat igitur Attice venustis-

sinus ille scriptor, ac polirissimus, Lysias. quis enim id possit negare? dum intelligamus, hoc esse Atticum in Lysia, non quod tenuis sit, atque inornatus, sed quod nihil habeat insolens aut ineptum. Et paucis interiectis, qui Lysiam, inquit, sequuntur, caussidicum quendam sequuntur: non illum quidem amplum, atque grandem; subtilem et elegantem tamen. Eandem subtilitatem, quae ab acumine distat, notauit in Lysia Quinctilianus lib.

10. c. 1. Lysias, inquit, subtilis, atque elegans, et quo nihil, si oratori setis sit docere, quaeras perfectius. nihil enim est inane, nihil arcessitum; puro tamen fonti, quam magno flumini, propior. Et lib. 12. c. 10. Quid Periclea? similemne credimus Lysiacae gracilitati? Item lib. 9. c. 4. Neque illud in Lysia dicendi textum, tenue atque rarum laetioribus numeris corruptendum erat. Hinc agere caussas subtiliter, pro simplici quodam et puro, et ad docendum, non ad promouendum, aut delectandum, apto dicendi genere in causis uti, dixit Cicero lib. 9. epist. 21. Priuatas, inquit, caussas, et eas tenues, agimus subtiliter. Et in Oratore c. 5. Tenues, acuti, omnia docentes, et dilucidiora, non ampliora, facientes, subtili quadam et pressa oratione limati. Et infra c. 23. Orationis subtilitas, imitabilis itla quidem videtur esse existimanti, sed nihil est experienti minus. Et pro Balbo c. 22. A quo haec, quae ego nunc percurro, subtilissime sunt omnia perpolita. Et lib. 2. ad Attic. epist. 21. De republica quid ego tibi subtiliter? tota periit. Et in epist. 15. ad M. Brutum: Messalam habes. Quibus

igitur litteris tam accurate scriptis assequi possum, subtilius ut explicem, quae gerantur, quaeque sint in republica, quam tibi is exponet, qui et optime omnia nouit, et elegantissime expedire et deferre ad te potest? Elegantiam autem differre ab ornatu, ostendit Cicero in epistola ad Cornelium Nepotem: Quis, ait, sententiis aut acutior, aut crebrior? quis verbis aut ornatior, aut elegantior?

Achaicum negotium] Achaiae administrandae curam, a Caesare mandatam. quamquam opinor ei maiorem Graeciae partem esse commissam, licet Achaiae nomine prouincia vocaretur. nam lib. 6. epist. 1. et 4. et lib. 13. epist. 18. 21. 22. video Sulpicium Athenis praeesse: quae non Achaiae vrbs, sed inter Achaiam et Macedoniam fuit. Lib. vero 6. epist. 6. Brutum, ait, Galliae praefecit: Sulpicium Graeciae. vide infra epist. 12.

Omnes caussae] Quarum vna fuit, ut minus miser esset, cum ea non videret, quae in oppressa patria contra leges moremque maiorum fierent. nam oculi dolorem augent, nec auertere a miseriis cogitationem sinunt.

Auctoritate et prudentia] Decet enim, qui auctoritate et prudentia valeat, cum nihil committere, quod in aliquam reprehensionem possit incurrere.

Aliter cecidisse rem] Putasti te, cum ab vrbe abesses, a molestiis etiam abfuturum. id, ut scribis, te fefellit. lib. 1. epist. 7. Si cecidisset, ut volumus et optamus.

Perculsa et prostrata iacent] Dixi iam, superlatis augeri vim sententiae.

tentiae. sequitur autem, ut perculsa prosteruantur, prostrata iaceant.

Foedissimo] Ex iis, quae sequuntur. bello enim omnia deformantur. alibi quoque epithetum idem cum bello iunxit.

Is cuique locus] Vide eandem sententiam lib. 6. epist. 1.

Tui consilii] Quod Achaicum negotium non recusaueris.

Ne id quidem] Non modo libere sentire ac dicere, sed ne scribere quidem tuto possumus sumus enim hic in eorum potestate, qui diligenter, quaecumque agimus, obferuant: quique vel minima re si offendantur, parata nobis grauissima iniuria est.

Moderatius] Sane in victoria se moderatissimum Caesar praeiit: de quo Suetonius c. 77. haec: *Moderationem clementiamque tum in administratione, tum in victoria belli civilis, admirabilem exhibuit. — nec ulli perisse, nisi in praelio, reperientur, exceptis dumtaxat Afranio, et Fausto, et L. Caesare, iuvene. — Denique tempore extremo etiam, quibus nondum ignouerat, cunctis in Italiam redire, permisit, magistratusque et imperia capere.* Confirmat ipse Cicero saepe in his epistolis, in hac quidem in extremo: *De reliquis, nihil melius ipso est. in sexta liberalem Caesarem appellat. in septima, non passurum ait, ut iniuria fieret. in decima tertia: Obtinemus ipsius Caesaris summam erga nos humanitatem. sed ea plus non potest, quam vis et mutatio omnium rerum atque temporum.*

Insolens] Victores enim insolentes facit: epist. 9. *Miserius nihil, quam ipsa victoria: quae etiam si*

ad meliores venit, tamen eos ipsos ferociores impotentioresque reddit.

Vno te vicimus] Cum in reliquis tua melior, quam nostra conditio sit.

Marcelli] M. Claudii Marcelli, qui, Pompeio in Pharsalia deuicto, cuius partes secutus erat, exsulabat.

Collegae] In consulatu.

Salute] Restitutione a Caesare impetrata.

Armis disceptari] Iudiciale verbum ad arma transtulit, cum disceptari legibus, non armis, de iure soleat. epist. 14. *Videbam, quanto periculo de iure publico disceptaretur armis.* Lib. 6. epist. 1. *Dolebam, pilis et gladiis, non consiliis, neque auctoritatibus nostris de iure publico disceptari.* Quid autem proprie sit *disceptare*, locus indicat in Partit. c. 3. *Aut auscultator est modo qui audit, aut disceptator, id est, rei sententiaeque moderator.* Et in orat. pro Deiotaro c. 2. *Hanc, C. Caesar, causam si in foro dicerem, eodem audiente et disceptante te, quantam mihi alacritatem populi Romani concursus afferret.* Id ad praetorem proprie attinebat. nam lib. 3. de Leg. c. 3. ita scriptum animaduerti: *Iuris disceptator, qui priuata iudicat, indicariae iubeat, praetor esto.* Et pro Caecina c. 2. *Persaepae disceptatore domestico diiudicatur.* sic lib. 13. epist. 26. ad Sulpicium: *Sic praescripsimus iis, quibus ea negotia mandauimus, ut omnibus in rebus, quae in aliquam controuersiam vocarentur, te arbitro, et, quod commodo tuo fieri posset, te disceptatore uterentur.* itidem dixit: *videbam, quanto periculo de iure publico disceptaretur.*

R 4

Acer.

Acerbitate Marcelli] Significatur id, quod Suetonius in Iulio c. 28. exposuit his verbis: *M. Claudius Marcellus, consul, edicto praefatus, de summa se republica acturum, retulit ad senatum, ut ei succederetur ante tempus: — et ne absentis ratio comitiis haberetur. — Nec contentus Marcellus, provincias Caesari, et privilegium eripere, retulit etiam, ut colonis, quos, rogatione Vatinia, Nouumcomun deduxisset, ciuitas adimeretur: quod, per ambitionem, et ultra praescriptum, data esset.* Commemorauit igitur Caesar offensiones Marcelli, quo scilicet maius faceret beneficium suum: deinde se reditum eius in patriam senatus precibus largiri dixit. in oratione pro ipso c. 1. *Intellectum est enim, cum M. Marcellum senatui populoque Romano concessisti, commemoratis praesertim offensionibus, te auctoritatem huius ordinis, dignitatemque reipublicae tuis vel doloribus vel suspicionibus anteferre*

Aequitate tua] Cura Marcello collegae tuo restitisti. de quo idem Suetonius c. 29. *Summa ope restitit, partim per intercessores tribunos, partim per Seruium Sulpicium, alterum consulem.* Id significatur etiam in epist. 3. in eo loco: *absens cognoscebam, quae esset tua in hoc pestifero bello cauendo et praedicendo sententia.*

Senatui roganti] Non modo preces, verum etiam lacrimas senatus, ut Marcelli reditum impetraret, nominat in extrema oratione, qua Caesari, ob Marcellum restitutum, et suo et senatus nomine gratias egit.

Ne hominis quidem causa negaturum] Alii legunt, *ne omnis*

quidem: quibus assentiri nullo modo possum. dixit enim Caesar, se non esse roganti senatui, ne ipse quidem Marcelli causa, a quo grauer esset offensus, negaturum. quamquam, aiebat, in me fuerit acerbior; tamen, ne hac quidem causa, senatui deprecanti eius reditum negabo. non tanti apud me erit Marcelli ipse iniuria, quanti senatus vniuersi consensus et deprecatio. Ad hunc locum pertinet illud ex lib. 6. epist. 6. *Marcellum, cui maxime succensebat, cum summa illius dignitate restituit.*

L. Pisone] Patriciae gentis Calpurniae: nam Calpurnii Bibuli plebei: is Caesaris focer erat. exstat in eum Ciceronis oratio.

C. Marcellus] Marci frater germanus, qui cum L. Lentulo consul fuit, biennio post Marcum consulem: nam patruelis fuit alter Caius, qui consulatum gessit cum L. Paulo, anno post Marcum consulem proxime sequenti: ut epist. 9. huius libri, et lib. 15. epist. 9. et apud Suetonium in Iulio c. 29. de germano fratre infra: epist. 7. 9. 11. et in orat. pro Marcello in extremo.

Abieciisset] Nulla suae dignitatis habita ratione: quo magis Caesarem moueret. dolor enim summus in verbo, *abieciisset*, ostenditur.

Supplex] Senatus amorem ac desiderium absentis Marcelli Seneca in consolatione ad Albinam c. 9. declarat his verbis: *Illi reditum impetrauit senatus publicis precibus, tam sollicitus ac moestus, ut omnes illo die Bruti habere animum viderentur, et non pro Marcello, sed pro se deprecari, ne exsules essent, si sine illo fuissent.*

Accede-

Accederet] Accedere ad se supplicem senatum, Caesar passus est: eundem accidere supplicem ad pedes suos, passus certe numquam esset. alia enim C. Marcelli, fratris reditum deprecantis, alia senatus ratio fuit: quem supplicare quidem pro M. Marcello decuit, abiicere se ad Caesaris pedes, oblitum suae dignitatis, haudquaquam decuit. nec Caesar ipse, qui omnia quidem suae potestatis esse, speciem tamen adhuc aliquam reipublicae manere vellet, indignitatem illam tulisset. Quare nihil mutandum.

Noli quaerere] Cum res eiusmodi est, ut eam ne longa quidem oratione pro voluntate nostra satis exprimere videamur posse; confugimus ad hoc loquendi genus, et ad illud, *quid quaeris?* et similia quaedam.

Rogati] Sententiam. Hic mirari licet, cur in re minime dubia sententiae rogarentur. consensit enim senatus uniuersus in Marcelli salute deprecanda. quod illud proxime dictum ostendit: *Fecerat hoc senatus, ut cunctus consurgeret, et ad Caesarem supplex accederet.* Quod cum ita sit: cur sententiae, quasi parum certa senatorum voluntas esset, rogabantur? scripsit enim Varro, teste Gellio lib. 14. c. 7. lib. 4. Epistolarum Quaestionum, *senatus consultum duobus modis fieri solitum, aut per discessionem, si consentiretur; aut, si res dubia esset, per singulorum sententias exquisitas.* Ego Caesarem opinor, licet senatus voluntatem perspexisset, voluisse tamen sententias rogari, quo certius, quid quisque sentiret, intelligere posset: fortasse

etiam, ut in dicenda sententia singuli sibi gratias agerent de Marcello reipublicae restituto.

Volcatium] L. Volcatium Tullum, qui cum M. Aemilio Lepido consul fuerat, triennio ante Ciceronem.

Si eo loco esset] An hoc dicit? si ea, qua Marcellus dignitate esset, negauit se in patriam rediturum: cum lib. 14. epist. 18. similiter dixerit: *Vos videte, quid aliae faciant isto loco feminae.* Hoc mihi non probatur. non enim, quod ad dignitatem attinet, sibi Marcellum Volcatius anteposuisse, quippe qui consul ante eum fuerat annis XIV. An, *si eo loco esset*, si esset in senatu? ut se Caesari, dum in senatu esset, gratias acturum negauerit. Ineptum hoc videtur. ubi enim magis, quam in senatu, ea de re, quae in senatu agebatur, agi Caesari gratias decuit? Puto igitur hoc dici: negauit se in patriam fuisse rediturum, si Marcellus fuisset; id est, si eadem, quae Marcellus consul, contra Caesarem fecisset; et si cum Pompeio postea aduersus eundem Caesarem pugnasset, nec se, post victum Pompeium, victori credidisset: quae cum Marcellus fecisset, inconstantiae videbatur esse, nec satis honorificum, beneficio eiusdem Caesaris, quem vehementer oppugnauerat, in patriam redire. Atque ad hanc sententiam pertinet illud Plauti in Bacch. Act. 4. Sc. 9. v. 116.

Verum, ut ego opinor, si ego in istoc siem loco,

Dem potius aurum, quam illum corrumpi sinam.

Et Catonis illud apud Rufinianum:

R 5

Si

Si vos in eo loco essetis, quid aliud faceretis?

Magnitudo animi] Quia salutem inimico suo largitus esset.

Egi Caesari gratias] Luculenta exstat oratio: cuius in extremo sunt haec: *Sic tibi gratias ago, ut omnibus me rebus a te non conservato solum, sed etiam ornato, tamen ad tua in me unum innumerabilia merita, quod fieri iam posse non arbitrabar, maximus hoc tuo facto cumulus accesserit.*

Metuo] Metuo, ne, cum in senatu loqui coeperim, idem posthac saepe cogar facere, ut Caesaris voluntati seruiam. Idem in oratione c. 1. *Et mihi, et meae pristinae vitae consuetudinem, C. Caesar, interclusam aperuisti.*

Honesto otio] Litterato. dixit enim epist. 3. se, posteaquam nihil esse loci eloquentiae, neque in foro, neque in curia viderit, omnem suam curam atque operam ad philosophiam contulisse. et hic paullo post subiungit, *ut meis studis seruiam.*

Intra modum] *Modice*, est cum modo: *intra modum*, minus. ut enim *supra* et *infra*, sic *ultra* et *citra*, atque interdum etiam *ultra* et *intra* opponuntur: quod Gellius lib. 12. c. 13. ostendit, modeste refutata Apollinaris sententia, qui *intra* negabat pro *citra* posse accipi. Lib. 9. epist. vlt. *Epulamur una non modo non contra legem, sed etiam intra legem.*

Studiis] Quod esse vnicum solatium in malis proxime dixit.

Ingravescit] Augetur. a ponderibus translatio.

Aetatis maturitate] Sexagenarius iam erat Cicero, cum hanc

epistolam scripsit. est enim hic annus urbis DCCVI. quo Caesar III. cum M. Lepido consul fuit: Cicero autem natus est anno DCXLVI. L. Cassio Longino, C. Mario cons.

His temporum vitiis, ut nulla res alia] Epist. 3. *His vero temporibus habemus aliud nihil, in quo acquiescamus.* et lib. 9. epist. 3. *Nulla nunc in re alia acquiescimus.* Et sane plura breui tempore, euerfa, quam multis annis, stante republica, scripsit: quod ipse fatetur in prooemio lib. 3. de Offic.

Aliquid iam noctes te adiuvabunt] Eadem sententia, non iisdem verbis lib. 7. epist. 25. *Equidem aliquantum iam etiam noctis assumo.*

Virtute] *Virtus* hic neque probitatem, neque doctrinam significat, cum probitatis antecedit mentio, doctrinae subsequatur. est igitur praestantia quaedam in omnibus rebus; quae licet cum probitate non idem sit, ab ea tamen, et ab animi magnitudine prudentiaque oritur, qui enim virtutis nomen in eum cadere possit, qui vel probitate careat, vel humili atque imbecillo animo sit, vel denique parentem altricemque virtutum omnium prudentiam desideret? Eodem modo *virtutem* usurpauit lib. 6. epist. 5. et lib. 13. epist. 27.

Doctrinaque] Dabat in primis operam philosophiae. epist. 3.

Communicat] Servio patre per litteras mandante, cui molestum iam esset Achaicum negotium. ideo supra dixit, *tui te consilii poenitet.*

Ipsa] Quo nihil esse moderatius, iam dixit. lib. 9. epist. 17.

Nostrum